

Tromsø 4. desember 2020

Deres ref: 20/4021

HØRINGSUTTALELSE FRA GATEJURISTEN – NY LOV OM ERSTATNING FRA STATEN TIL VOLDSUTSATTE.

1. Innledning

Det vises til departementets høringsbrev av 4. september 2020 vedrørende forslag om ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte.

Gatejuristen med underliggende tiltak bistår med gratis rettshjelp og gratis økonomirådgivning. Målgruppen er mennesker som har eller har hatt et rusproblem, samt barn og unge opp til 25 år.

Gatejuristen jobber med å ivareta rettssikkerhet for våre målgrupper. Vi har bred erfaring med å veilede og representere klienter som står uten annen mulighet for rettslig bistand. Gatejuristen jobber etter den grunnleggende forståelsen av at det er forskjell på å ha rett og å kunne hevde sin rett. Våre innspill baserer seg på erfaringene vi har gjort oss i dette arbeidet.

2. Generelle kommentarer til forslaget

Gatejuristen ønsker velkommen et lovforslag som har som mål å skape en bedre voldsoffererstatningsordning. Vi er enige i at tilgjengeligheten til dagens ordning, dens omstendelige regelverk og lang saksbehandlingstid er uheldig, og er positive til endringer som bøter på disse problemene.

Vi mener imidlertid at den foreslåtte endringen om krav om dom for å få erstatning ikke bidrar til en bedre voldsoffererstatningsordning. Gatejuristen mener at lovforslaget vil skape den uheldige konsekvens at flere voldsofre vil ha vanskeligheter med å hevde sin rett. Vi mener også at forslaget om å fravike avkortingsreglene i erstatningsretten er problematisk. Vi redegjør i punkt 3 for vårt synspunkt på forslaget om krav om dom og i punkt 4 om vårt syn på forslaget om avkorting.

3. Forslagets punkt 8.5.1 – Krav om dom

Basert på Gatejuristens erfaring med en spesielt sårbar gruppe mennesker, mener vi det vil få uheldige konsekvenser å stille som vilkår for å få erstatning fra staten at det foreligger dom eller rettsforlik som gir den voldsutsatte rett på erstatning fra skadevolder.

Vi mener lovforslaget vil skape store utfordringer for begge våre målgrupper, både barn og unge og mennesker som har eller har hatt et rusproblem, Vi tror mange vil resignere i en prosess der de må fremme et sivil krav for domstolen.

En stor andel av menneskene som sliter med rus har gjennomgående få ressurser, begrenset nettverk og dårlig psykisk helse. De trekker seg i perioder bort fra samfunnet, og sliter tidvis med å realitetsorientere seg og å møte andre mennesker. Det vil derfor være spesielt utfordrende for dem å gjennomføre nødvendige forberedelser, avgi forklaring for retten og å møte skadevolder. Et møte med skadevolder vil i tillegg kunne medføre re-traumatisering, økt rusmisbruk eller tilbakefall til rusmisbruk. Utover dette er risikoen for å måtte betale motpartens saksomkostninger problematisk. De fleste i Gatejuristens målgruppe har ikke økonomi til å tåle et slik krav. I lys av den gjennomgående prosessrisiko det er forbundet med å ta en sak til domstolen, vil dette føre til at

mange ikke vil gå videre med saken. Gatejuristen mener at departementets forslag vil føre til at mange i denne gruppen vil lide rettstap da prosessen frem mot dom blir for krevende og byrdefull å gjennomføre.

Når straffesaker henlegges etter bevisets stilling, gis det i dag en mulighet for den voldsutsatte til å rette en skriftlig søknad om erstatning til Kontoret for voldsoffererstatning. Da unngås en krevende prosess for den voldsutsatte. Samtidig vil også den tiltalte som har fått sin sak henlagt, slippe å gå gjennom en helt ny prosess for domstolen. Det synes også slik sett som en ordning som både ivaretar den voldsutsatte og antatt skadevolder.

Gatejuristen mener departementet i større grad bør se nærmere på utbedring av den eksisterende ordningen for å bøte på de utfordringene man vil komme til livs. Det ligger for eksempel et uutnyttet potensial i bedre informasjonsarbeid om dagens erstatningsordning.

Gatejuristen ønsker å påpeke at i NOU 2016:24, Ny straffeprosesslov, foreslås at tiltalte som frifinnes for straff ikke skal kunne dømmes til å betale erstatning i samme sak (ensrettingsprinsippet). Etter hva Gatejuristen kan se, stenger departementets forslag for en slik ensretting i praksis, uten å gå nærmere inn på de hensyn som ble trukket frem av et enstemmig straffeprosessutvalg. En slik ensretting vil for eksempel rendyrke en ordning der voldsofre slipper å ta saken til domstolen, med den belastning det medfører, samtidig som de får en fullverdig anledning til å få prøvd sitt krav.

4. Forslagets punkt 12 - Avkorting

Gatejuristens klare utgangspunkt er at man skal gjøre opp for seg dersom man er idømt erstatning for voldsutøvelse. Vi mener likevel det er svært uheldig at det ikke skal foretas en vurdering av om erstatningsbeløpet skal nedsettes der skadevolder var under 18 år, utilregnelig eller ansvaret virker urimelig tyngende for skadevolder.

Barn, utilregnelige og mennesker med stor gjeldsbyrde er grupper i vårt samfunn som trenger et særlig vern. Uavhengig av hvilke handlinger som utløser et erstatningsansvar mener vi det bør være en sikkerhetsventil som gir mulighet for avkorting i spesielle tilfeller.

Departementet påpeker at det for den voldsutsatte er urimelig at erstatningen i slike tilfeller kan nedsettes. Isolert sett kan Gatejuristen være enig i det. Likevel mener vi at en slik isolert tilnærming er lite heldig. Loven bør også ivareta hensynet til skadevolder der hen er en spesielt sårbar part. Som vist til i høringsnotates punkt 8.5.1.5, side 45, første avsnitt, er anerkjennelse som offer og å bli trodd, blant de viktigste aspektene ved å få voldsoffererstatning. Så lenge den voldsutsatte gis en slik anerkjennelse, kan ikke Gatejuristen se at det er sterke hensyn som tilsier at man bør fravike avkortingsreglene i skadeserstatningsloven §§ 1-1, 1-3 og 5-2, som i praksis bare vil bli benyttet i svært spesielle tilfeller.

Med vennlig hilsen

Gatejuristnettverket
v/ Nina Walthinsen
leder